

MINIMÁLNY ŠTANDARD PRE ŠPECIALIZAČNÝ ŠTUDIJNÝ PROGRAM V ŠPECIALIZAČNOM ODBORE

PALIATÍVNA MEDICÍNA

1. Charakteristika špecializačného odboru

Paliatívna medicína je prierezový špecializačný odbor, ktorý sa zaoberá možnosťami zlepšenia kvality života pacientov a ich rodín v situácii život ohrozujúceho ochorenia tak, že včas rozpozná, neodkladne diagnostikuje a lieči bolesti a iné fyzické, psychosociálne a duchovné problémy a tým predchádza utrpeniu a zmierňuje ho.

2. Dĺžka špecializačného štúdia

Špecializačné štúdium trvá najmenej 3 roky.

3. Požiadavky na zaradenie do špecializačného štúdia

- a) odborná spôsobilosť na výkon odborných pracovných činností v zdravotníckom povolani lekárah¹⁾ a
- b) odborná spôsobilosť na výkon špecializovaných pracovných činností v špecializačnom odbore anestéziológia a intenzívna medicína; gastroenterológia; chirurgia; endokrinológia; diabetológia, poruchy látkovej premeny a výživy; geriatra; hematológia a transfúziológia; hepatológia; infektológia; kardiológia; klinická onkológia; otorinolaryngológia; gynekológia a pôrodnictvo; radiačná onkológia; nefrológia; neurológia; pediatria; pediatriká anestéziológia; pediatriká hematológia a onkológia; pediatriká intenzívna medicína; psychiatria; pneumológia a ftizeológia; rádiológia; reumatológia; urgentná medicína; vnútorné lekárstvo alebo všeobecné lekárstvo.¹⁾

4. Obsah a rozsah špecializačného štúdia

A. Teoretické vedomosti

A.1

1. bolesť a jej liečba:

- 1.1. algeziológia: všeobecné princípy hodnotenia bolesti a jej liečby, farmakoterapia (opiooidové a neopiooidové analgetiká, adjuvantné lieky), neuromodulačné techniky, význam fyzikálnych a pohybových liečebných metód v prípade bolestivých stavov, anestetické postupy (nervové blokády, lokálne anestetiká, neurolytické látky, nežiaduce účinky a limitácie ich použitia), možnosti použitia chirurgických postupov a ich limitácia v liečbe bolesti, psychiatrické a psychologické postupy v liečbe bolesti, interdisciplinárny prístup v liečbe bolesti, etické normy a princípy, filozofické podklady vo výskume a liečbe bolesti,

¹⁾ § 33 a 33a zákon č. 578/2004 Z. z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a nariadenie vlády č. 296/2010 Z. z. o odbornej spôsobilosti na výkon zdravotníckeho povolania, spôsobe ďalšieho vzdelávania zdravotníckych pracovníkov, sústave špecializačných odborov a sústave certifikovaných pracovných činností v znení neskorších predpisov.

- 1.2. špeciálne bolestivé syndrómy: taxonómia bolestivých syndrómov (IASP klasifikácia, terminológia bolesti), bolesti chrbta, myofasciálna bolesť, neuropatická bolesť, bolesti hlavy, reumatické bolesti, onkologická bolesť, bolesť v detskom veku, bolesť v geriatrickej, posudková problematika,
- 1.3. bolesť u zomierajúcich,
- 1.4. závislosť od opioidov a iné nežiaduce účinky opioidovej liečby, liečby bolesti u pacientov s abúзом alebo anamnézou abúzu opioidov a iných návykových látok,
- 1.5. používanie perfúzorov a púmp a pacientom kontrolovaná analgézia,

2. liečba iných symptómov a súborov symptómov v paliatívnej medicíne:

- 2.1. diferenciálna diagnostika a liečba dýchavice, nechutenstva, kachektizácie, opuchových stavov, zlyhávania obličiek, pečene, srdca, neurologických príznakov, mukozitíd, príznakov obštrukcie dutých orgánov (tráviaceho traktu, žlčových a močových ciest), vracania, krvácania, vykašliavania krvi, depresie, agitovanej zmatenosti, infekcií,
- 2.2. indikácia operačných a iných invazívnych výkonov,
- 2.3. prevencia a liečba dekubitov, liečba iných chronických rán,
- 2.4. starostlivosť o vysokovýdajové stómie,
- 2.5. manažment posledných dní a hodín života,
- 2.6. únavový syndróm a jeho liečba,
- 2.7. parenterálna a enterálna výživa, parenterálna hydratácia a ich ukončenie,
- 2.8. aspekty medikamentózneho liečby: kombinácie, interakcie, subkutánna aplikácia liekov, „of label“ použitie liekov v paliatívnej medicíne, zmysluplná liečba u pacientov s paliatívnymi potrebami,

3. psychosociálne, etické a spirituálne aspekty:

- 3.1. pochopenie vplyvu nevyliciteľnosti ochorenia na pacienta a jeho blízkych, identifikácia psychických, sociálnych a spirituálnych potrieb nevyliciteľne chorého,
- 3.2. pochopenie procesu straty blízkeho človeka, zármutku; pochopenie efektu ochorenia na telesné zmeny vrátane sexuality, psychologických problémov, ktorým čelia pacienti a ich blízki, úlohy psychiatrov a psychológov,
- 3.3. znalosť možností a obmedzení v starostlivosti v spoločenstve o týchto pacientov vrátane informácií o rôznych štatutárnych a dobrovoľníckych organizáciách,
- 3.4. poznatky o sprevádzaní pacienta, sprevádzanie rodiny a blízkych na trajektórii k smrti ako k nevyhnutnému koncu nevyliciteľného ochorenia, krízová intervencia,
- 3.5. poznatky o spirituálnych potrebách pacientov a blízkych, rituály spojené s umieraním a smrťou v kontexte rôznych náboženstiev,
- 3.6. rozdiel medzi patologickým a fyziologickým smútkom,
- 3.7. rozlíšenie ťažkej depresie,
- 3.8. etické aspekty konca života, život udržiavajúcej liečby, autonómie pacienta,

4. diagnostika a liečba akútnych stavov v paliatívnej medicíne: napríklad akútne kruté bolesti, poruchy vnútorného prostredia, kompresia miechy, obštrukcia hornej dutej žily, masívne krvácanie, poruchy vedomia, poruchy dýchania, epileptické záchvaty grand mal,

5. manažment paliatívnej starostlivosti:

- 5.1 všeobecné manažérske znalosti týkajúce sa zdravotníckych zákonov, financovania služieb ako aj spolupráce s dobrovoľníckymi organizáciami,
- 5.2 zapojenie multidisciplinárneho tímu v starostlivosti o pacientov a ich rodiny, akceptovanie rovnocennosti všetkých členov tímu,
- 5.3 integrácia psychologických, sociálnych a spirituálnych zložiek starostlivosti o pacienta,
- 5.4 včasné plánovanie starostlivosti o pacienta, informácie o umieraní, výber miesta úmrtia, možné komplikácie, možnosti paliatívnej medicíny, výber poručníka, dispozícia pacienta,
- 5.5 medzinárodné hodnotenia používané v paliatívnej medicíne,
- 5.6 indikátory špecializovanej paliatívnej starostlivosti,
- 5.7 konziliárne vyšetrenie paliatológa – aspekty a základné hodnotenie,

6. legislatívne aspekty paliatívnej starostlivosti:

- 6.1 legislatívne aspekty spojené s koncom života, smrťou a pohrebom vo vzťahu k pacientovi a jeho rodine,
- 6.2 možnosti starostlivosti o pacienta v danej lokalite podľa jeho potrieb (hospic, mobilný hospic, oddelenie paliatívnej medicíny, ambulancia paliatívnej medicíny),
- 6.3 právne predpisy vzťahujúce sa na opioidy,
- 6.4 rozdelenie paliatívnej starostlivosti na všeobecnú a špecializovanú,
- 6.5 supervízia, predchádzanie syndrómu vyhorenia, riešenie konfliktov,
- 6.6 správna komunikácia s ťažko chorým pacientom a príbuznými,
- 6.7 zadenovanie eutanázie, asistovanej samovraždy, ukončenie márneho liečby, indikácia paliatívnej sedácie,
- 6.8 práva pacienta, vrátane práv osôb so zdravotným postihnutím.

A.2 Špecifické témy

1. identifikácia násilia páchaného na dieťaťi vo všetkých jeho formách, vrátane sexuálneho zneužívania dieťaťa a sexuálneho vykorisťovania dieťaťa, spolupráca s príslušnými štátnymi orgánmi,
2. identifikácia násilia páchaného na ženách a mužoch vrátane seniorov vo všetkých jeho formách, spolupráca s príslušnými štátnymi orgánmi,
3. problematika marginalizovaných rómskych komunit.

Ak účastník špecializačného štúdia témy uvedené v časti A.2 absolvoval v rámci iného špecializačného študijného programu alebo certifikačného študijného programu, nemusí ich opakovanne absolvovať.

B. Praktické zručnosti

B.1 Počet zdravotných výkonov

Zdravotný výkon	Počet	
	asistencia	samostatne
príjem a prepustenie pacienta	5	50
pleurálna punkcia	2	5
punkcia ascitu	-	10
katetrizácia močového mechúra muža a ženy	-	5
ošetrovanie tumorokutánných a iných nádorových fistúl, exulcerovaných alebo „karfiolovitých“ nádorov	2	5
analgézia prenosným dávkovačom liekov a pacientom kontrolovaná analgézia prostredníctvom dávkovača	5	20
ošetrovanie perkutánných stentov a tracheostómie	2	5
rozhovor s pacientom a jeho rodinou - včasná komunikácia s pacientom a príbuznými o zdravotnom stave, komplikáciách, komunikácia o zomieraní	5	10
komplexný manažment pacienta so silnými bolesťami	5	10
paliatívna sedatívna liečba	5	5
liečba iných symptómov (napríklad dýchavica, malígna črevná obštrukcia, nauzea, delírium, záchvatové stavy, pruritus, štikútka, závraty, nechutenstvo)	5	5
vypracovanie prípadových štúdií	2	20
vedenie multidisciplinárneho tímu: sociálny pracovník, psychológ, duchovný, fyzioterapeut	5	5
starostlivosť o defekty a infekcie v ústnej dutine	2	5

B.2 Rozsah povinnej odbornej zdravotníckej praxe

Pracovisko	Dĺžka
oddelenie paliatívnej medicíny alebo hospic výučbového pracoviska vzdelávacej ustanovizne, v rámci toho: <ul style="list-style-type: none">• mobilný hospic• ambulancia paliatívnej medicíny• pracovisko vzdelávacej ustanovizne pre liečbu bolesti	2 mesiace, v rámci toho: 2 týždne 1 týždeň 1 týždeň
pracovisko paliatívnej medicíny alebo špecializované interné a geriatrické oddelenie alebo oddelenie anestéziológie a intenzívnej medicíny a špecializované onkologické a iné pracovisko, na ktorom sa vykonáva paliatívna medicína, vrátane ambulantnej starostlivosti	34 mesiacov

C. Návik techník komunikácie

1. osobnostné predpoklady efektívnej komunikácie,
2. verbálna a neverbálna komunikácia,
3. asertívne zvládanie konfliktov a náročných komunikačných partnerov, vrátane osôb so zdravotným znevýhodnením, marginalizovaných rómskych komunit, ľudí bez domova, utečencov, migrantov a iných zraniteľných skupín, s ohľadom na ich špecifické potreby v komunikácii,
4. zásady komunikácie v špecifických klinických situáciách: oznámenie zlej správy, diskusia o cieľoch liečby, o zomieraní a limitácii neprospešnej liečby,

5. riešenie konfliktov v komunikácii o rozsahu a cieľoch liečby,
6. zásady komunikácie v rámci multidisciplinárneho tímu, komunikácia s lekármi z iných odborov,
7. zásady krízovej intervencie.

Ak účastník špecializačného štúdia témy uvedené v časti C., body 1 až 3, absolvoval v rámci iného špecializačného študijného programu alebo certifikačného študijného programu, v období kratšom ako 10 rokov, nemusí ich opakovane absolvovať.

5. Ukončenie špecializačného štúdia

Účastník špecializačného štúdia vypracuje 15 kazuistík, ktoré odovzdá odbornému garantovi najneskôr 1 mesiac pred vykonaním špecializačnej skúšky. Špecializačné štúdium sa ukončí špecializačnou skúškou pred skúšobnou komisiou.

6. Výstupné vedomosti a zručnosti

1. komplexne spracovať anamnézu, stanoviť diagnózu vrátane diagnózy terminálneho stavu, zhodnotiť pridružené ochorenia (stav nevyliciteľného ochorenia, fyzická výkonnosť pacienta podľa škály WHO, prítomnosť symptómov ochorenia, najmä bolesti),
2. stanoviť prognózu a zostaviť diagnostický, terapeutický a ošetrovateľský plán a jeho realizácia podľa najnovších vedeckých poznatkov odboru s optimálnym využitím terapeutických prostriedkov,
3. navrhnúť hematologické a biochemické vyšetrenia, prípadne iné diagnostické vyšetrenia (napríklad rádiologické) tak, aby boli racionálne a čo najmenej zaťažovali pacienta,
4. monitorovať efekt terapie,
5. stanoviť ambulantný postup, kontrolné vyšetrenia,
6. používať adekvátne spôsoby komunikácie so všetkými, ktorí budú mať v starostlivosti pacienta v domácnosti (všeobecný lekár, agentúry domácej starostlivosti, mobilný hospic),
7. rozhodovať o vhodnosti preloženia pacienta do hospicovej starostlivosti (inštitucionálnej alebo domácej),
8. rozhodovať o inej špecializovanej starostlivosti, komunikovať s konziliárnymi lekármi,
9. komunikovať s pacientom, jeho rodinou a blízkymi, trénovať komunikačné zručnosti, empatie, nepaternalistický prístup,
10. komunikovať a viesť komunikáciu v multidisciplinárnom tíme,
11. ovládať nasledovné zručnosti: punkcia pleurálnej dutiny, punkcia ascitu aj pri karcinomatóze peritonea, katetrizácia močového mechúra muža, prevencia a ošetrovanie dekubitov, ošetrovanie „karfiolovitých“ nádorov na povrchu tela, ošetrovanie tumorokutánných, enterokutánných, rektovezikálnych fistúl, kanylácia žíl, zavádzanie subkutánných kanýl na kontinuálne podávanie liekov, práca s kontinuálnym dávkovačom liekov, manažment cievnych vstupov, zavádzanie ihly do portu, podávanie transfúzií krvi a krvných prípravkov,
12. rozpoznávať zvláštnosti paliatívnej liečebno - pedagogickej starostlivosti u detí,

13. zabezpečiť psychosociálnu podporu rodinných príslušníkov počas choroby pacienta aj po jeho úmrtí,
14. ovládať zručnosti v: načúvaní, zhodnotení pacientových znalostí diagnózy a prognózy jeho ochorenia, citlivom podávaní informácií ohľadne diagnózy a zhoršovaní ochorenia pacientovi a členom jeho rodiny („prinášanie zlých správ“), podávaní primeraného množstva informácií v primeranom čase, reagovaní na ťažké otázky, odhaľovaní a zodpovedaní obáv pacienta a jeho rodiny, podporovaní pacienta ku prejavovaniu jeho prianí.